

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

I. Wstęp	3
II .Podstawy prawne i główne cele gminnego programu opieki nad zabytkami	4
III. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami.....	5
1. Uregulowania formalno-prawne	5
2. Organy ochrony zabytków	7
3. Założenia wynikające z krajowego i wojewódzkiego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4. Program opieki nad zabytkami a "Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2020".....	10
5. Gminny program opieki nad zabytkami a Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.....	11
6. Gminny program opieki nad zabytkami a akty prawa miejscowego.....	12
IV. Charakterystyka oraz ocena stanu środowiska kulturowego gminy Gaworzyce	12
V. Ochrona zabytków w gminie Gaworzyce – stan prawny	13
1. Rejestr zabytków.....	13
2. Gminna Ewidencja Zabytków.....	15
2.1. Gminna Ewidencja Zabytków - zabytki nieruchome	16
2.2. Wojewódzka ewidencja zabytków.....	19
2.3. Gminna Ewidencja Zabytków - zabytki archeologiczne.....	22
3. System ochrony krajobrazu kulturowego gminy w dokumentach prawa miejscowego...29	
VI .Ocena szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Gaworzyce.....	30
VII. Założenia programowe	31
1. Główne cele polityki gminnej związanej z ochroną zabytków	31
2. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	32
3. Działania związane z ochroną zabytków leżących na terenie gminy Gaworzyce	34
4. Działania informacyjne, popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego	34
5. Ochrona krajobrazu kulturowego.....	35

I. Wstęp

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zgodnie z brzmieniem Art. 7, ust. 1, pkt. 9 *ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późniejszymi zmianami)* zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zapowiadane jest tworzenie warunków prawnych do odpowiedzialnego kreowania i realizowania ochrony dziedzictwa kulturowego przez samorządy terytorialne oraz podjęcie inicjatywy legislacyjnej dla uwzględniania interesów ochrony zabytków w całym ustawodawstwie, jak również stworzenie warunków prawnych do nowego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.

Program w założeniach swych zgodny jest z innymi dokumentami o charakterze strategicznym dla gminy, a w szczególności z *Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Gaworzyce na lata 2004-2007*. Cele i priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane temu jest planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

Gminny program opieki nad zabytkami realizować będzie zatem tę sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy.

Wszelkie działania związane z rozwojem gminy muszą opierać się przede wszystkim na jej zasobach i walorach. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego powinny stanowić jedną z głównych polityk gminnych. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i wzbogacania materialnego dziedzictwa kulturowego. Zasoby kulturowe stanowią bowiem zarówno o atrakcyjności krajobrazu, jak też o atrakcyjności ekonomicznej regionu. Mają szansę stać się bazą w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. Podniesienie jakości warunków życia mieszkańców, co nie zawsze jest uświadamiane, jest związane bezpośrednio z jakością przestrzeni kulturowej gminy.

Gmina wiejska Gaworzyce leży w północno-zachodniej części Województwa Dolnośląskiego w powiecie polkowickim, graniczy:

- od północy z gminą Żukowice,
- zachodu z gminą Niegosławice pow. Żagański, woj. Lubuskie,
- od południowego wschodu z gminą Radwanice.

Gmina Gaworzyce choć niewielka, ma długą i bogatą historię. Najstarsze osadnictwo średniowieczne w obrębie Dalkowskich Wzgórz datuje się na VI-VII wiek. Historycy lokują tu najstarsze z plemion na Śląsku Dziadoszan. Jednym z 20 grodzisk tego plemienia była wieś Gostyń.

Dziedzictwo kulturowe gminy wiąże się z gospodarką rolniczą. Najcenniejsze zabytki gminy to przede wszystkim obiekty sakralne oraz świeckie.

Przedstawiony *Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce* stanowić będzie ich uzupełnienie i podstawę do działań samorządowych związanych z ochroną dóbr kultury oraz podjęcie uchwały przez Radę Gminy w sprawie przyjęcia niniejszego programu.

II. Podstawy prawne i główne cele gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568)*.

Ustawa wprowadziła obowiązek sporządzania przez samorządy zarówno wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych programów opieki nad zabytkami.

Zgodnie z artykułem 87. *ustawy* wójt gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji programu wójt gminy sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła zasadnicze cele programów opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

III. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami

1. Uregulowania formalno-prawne

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568)*, regulująca w sposób całościowy pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania etc.

Obowiązująca *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

- Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.
- Opieka nad zabytkiem w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Zgodnie z art. 6. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przez zabytek rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- Za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.
- Za zabytki ruchome uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne
- obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- Zabytkami archeologicznymi są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa (art. 7) reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;

Zgodnie z art. 9. *Ustawy* do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Zgodnie z art. 10. *Ustawy* do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1305).

- uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego, o szczególnej wartości dla kultury, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

2. Organy ochrony zabytków

Zgodnie z art. 89 *Ustawy o ochronie zabytków* organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Artykuł 90. *Ustawy* stanowi, że:

1. Generalny konserwator zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
2. Do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy, w szczególności:
 - opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz z koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami;
 - prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków;
- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich;
- organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych;
- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki "Za opiekę nad zabytkami";
- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków;
- organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków należy w szczególności (art. 91.4. *Ustawy*):

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- sporządzanie, w ramach przyznanego środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniotawczy-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Przy Generalnym Konserwatorze zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniotawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

Przy wojewódzkim konserwatorze zabytków działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniotawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

3. Założenia wynikające z krajowego i wojewódzkiego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa (art. 5 i 6 Konstytucji RP) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie zakłada art. 82 Konstytucji.

Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Program krajowy określi cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną, materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce.

Zadaniem konserwatorów - pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych jest nadzorowanie, opieka i czuwanie przed ich dewastacją.

Wyznaczone zostały w tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami następujące cele działań:

1. W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

2. W zakresie działań o charakterze systemowym:

- Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

- Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.
3. W zakresie systemu finansowania:
- Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
4. W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:
- Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
 - Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
 - Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego.
5. W zakresie kształcenia i edukacji:
- Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa.
 - Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej.
 - Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.
6. W zakresie współpracy międzynarodowej:
- Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
 - Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

4. Program opieki nad zabytkami a "Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2020"

Ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. "*Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013*" oraz jej przedłużenie "*Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*" przyjęte w 2005 r., będące rządowymi dokumentami tworzącymi ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Przyjęte zostały następujące priorytety:

- Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu *Narodowej Strategii Kultury* w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury "Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego"*. Program ten jest zgodny z *Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20.04. 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1206)* oraz z założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków. Podstawą do sformułowania *Narodowego Programu Kultury "Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego"* jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Narodowy Program Kultury "Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego" ma określony plan działania na lata 2004-2020.

Wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie.
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

W dniu 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów "*Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego*", który jest uzupełnieniem powyżej omówionych dokumentów rządowych.

5. Gminny program opieki nad zabytkami a Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce zgodny jest z wyznaczonymi w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gaworzyce -Uchwała Rady Gminy Gaworzyce Nr. II/10/1998r. z dnia 14.11.1998r. W Miejscowym *Planie Zagospodarowania Przestrzennego miejscowości Kłobuczyn, Gaworzyce, Dalków (Uchwała Rady Gminy Gaworzyce Nr XVII/155/2000 z dnia 25.11.2000r., Uchwała Rady Gminy Gaworzyce Nr XVII/156/2000 z dnia 25.11.2000r. i Uchwała Rady Gminy Gaworzyce Nr XVI/146/2000 z dnia 31.10.2000r.)* celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzycy

i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Na obszarze gminy Gaworzycy wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej .
Strefa „A” obejmuje zabytkowe zespoły parkowo-pałacowe oraz zabytkowe cmentarze.
Są to obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych. Strefa „B” obejmuje zespoły osadnicze o historycznym charakterze zabudowy na terenie gminy.
Strefa „OW” obszarowo jest tożsama ze strefą „B” obejmując te same miejscowości, charakteryzujące się wczesnym datowaniem założenia.

23 najcenniejsze obiekty architektury zostały wpisane do rejestru zabytków nieruchomych. Jest to 6 zespołów , w tym 5 zespołów pałacowo- parkowych zlokalizowanych w Dalkowie, Gaworzycach, Śremie, Wierzchowicach i Witanowicach oraz dwór i spichlerz w Mieszkowie. Są to również obiekty architektury sakralnej takie jak: 2 kościoły w Gaworzycach, Kłobuczynie, Kurowie Wielkim, kaplica grobowa – mauzoleum w Gaworzycach oraz cmentarze we wsiach Gaworzycy, Grabik , Kłobuczyn i Kurów Wielki. Do obiektów nieruchomych zaliczyć należy również wieżę mieszkalną w Dalkowie, szkołę w Kłobuczynie oraz karcznię, obok dom mieszkalny i sklep GS w Wierzchowicach.

Ponadto na obszarze gminy znajduje się 105 obiektów o walorach kulturowych , wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Na terenie gminy zarejestrowano 161 stanowisk archeologicznych, z których 4 wpisano do rejestru zabytków .

Wszelkie zmiany i zamierzenia inwestycyjne na tym obszarze powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i wymagają uzyskania pozwolenia.

6. Gminny program opieki nad zabytkami a akty prawa miejscowego.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzycy zgodny jest z dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym

- *Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Gaworzycy na lata 2004-2007* (przyjętym uchwałą Rady Gminy nr XX/99/04 z dnia 7.09.2004))

Plan Rozwoju Lokalnego określa długofalowe kierunki społeczno-gospodarczego rozwoju gminy i sposobów jego realizacji. Celem strategicznym *Planu* jest zapewnienie optymalnego rozwoju społeczno-gospodarczego i zapewnienie oraz stworzenie możliwie jak najlepszych warunków życia jej mieszkańcom.

Dokumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa materialnego jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gaworzycy* (uchwalone uchwałą Rady Gminy Nr II/1998 z dnia 14.11.1998r.).

IV. Charakterystyka oraz ocena stanu środowiska kulturowego Gminy Gaworzyce .

Powierzchnia gminy wynosi 7718 ha , z czego 1358 ha powierzchni gminy zajmują lasy, co stanowi 17,6 % powierzchni gminy. Największy obszar 4887 ha zajmują użytki rolne co stanowi 63,3% powierzchni gminy. Łąki zajmują powierzchnię 474 ha (6,2 %) pastwiska 224 ha (2,9), 1454 ha 18,8 %) stanowią pozostałe grunty i nieużytki. Na terenie gminy Gaworzyce znajdują się obszary ochrony przyrody, między innymi:

- **Przemkowski Park Krajobrazowy** o powierzchni 1143,7 ha (w granicach gminy), co stanowi 5,1 % obszaru całego parku oraz 14,8% obszaru gminy.
- **Otulina Przemkowskiego Parku Krajobrazowego** o powierzchni 1662,2 ha (w granicach gminy) , co stanowi 19,7%obszaru całej otuliny oraz 21,6% obszaru gminy.
- **Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000** w Polsce – Obszar Specjalnej Ochrony (OSO) kod -PLB00003 -”Stawy Przemkowskie” zlokalizowany na terenie gminy o powierzchni 4592,7 ha , zakwalifikowany w 2004 roku jako OSO; obszar obejmuje dwa kompleksy stawów (769 i179 ha), wraz z fragmentami jesionowo-olszowych łągów(ogółem 75 ha) w ich otoczeniu oraz ekstensywnie wykorzystywane ,wilgotne łąki z kępami wierzbowych zarośli , stawy są obrzeżone wąskim pasem szuwarów ,zajmujących ok.6% terenu stawów:
- **Użytek Ekologiczny „Przemkowskie Bagna”** o powierzchni 1139,9 ha (w granicach gminy) , co stanowi 67,2% całego użytku (pozostała część w sąsiedniej gminie Przemków) oraz 14,8% obszaru gminy.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Dalkowskie”** o powierzchni około 2100ha (w granicach gminy), co stanowi 27% obszaru gminy.
- **Rezerwat Przyrody „Dalkowskie Jary”** o powierzchni 17,1 ha (w zasięgu ochrony jest tu fragment lasu bukowego oraz ciekawe formy rzeźby terenu.

Gmina Gaworzyce ma długą i bogatą historię. Najstarsze osadnictwo średniowieczne w obrębie Dalkowskich Wzgórz datuje się na VI-VII wiek. Miedzy innymi w miejscowości Gostyń zamieszkiwali Dziadoszanie. Odkryto tam pozostałości budynków mieszkalnych i gospodarczych , odnaleziono broń , naczynia i żelazne przedmioty domowego użytku.

Na terenie gminy zachowały się do dziś obiekty architektury sakralnej oraz świeckiej. Na uwagę zasługują kościoły w Gaworzycach, Kurowie Wielkim i Kłobuczynie oraz pałace w Gaworzycach i Dalkowie. Do unikatów na Dolnym Śląsku należy Mauzoleum w Gaworzycach i wieża mieszkalna w Dalkowie. Stan techniczny obiektów historycznych architektury świeckiej jest bardzo zły. Najważniejszymi obiektami na terenie gminy są obecnie obiekty sakralne oraz budynki świeckie. Do tych obiektów zaliczają się między innymi kościół pod w .z św. Barbary z XIV w. w Gaworzycach, kościół parafialny p.w. Matki Bożej Różańcowej z XVIII w XIX.

Bardzo ważnym obiektem sakralnym jest kościół pod wezwaniem św. Jadwigi w Kłobuczynie z XV - XVIII oraz kościół parafialny w Kurowie Wielkim p.w. św. Jana Chrzciciela z 1497 roku.

W kościołach: w Kurowie Wielkim, Kłobuczynie oraz w Gaworzycach p.w. św. Barbary zostały przeprowadzone prace konserwatorskie polegające na wymianie pokrycia dachowego oraz prowadzone są inne prace konserwatorskie i remontowe.

Bardzo ważnym obiektem świeckim wymagającym natychmiastowego remontu jest pałac zabytkowy z XVII wieku w Gaworzycach. Wybudowany został jako dwór w stylu

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

renesansowo-barokowym w kształcie kwadratu z dziedzińcem w środku, piętrowy, częściowo podpiwniczony.

Wysoki koszt remontu oraz zmieniający się gospodarze obiektu nie są w stanie udźwignąć ciężaru odbudowy obiektu.

Większość miejscowości gminy Gaworzyce posiada metrykę średniowieczną. Wykształcone układy osadnicze to wsie ulicowe Gaworzyce, Kłobuczyn, Koźlice, Wierzchowice. Natomiast pozostałe wsie stanowią osady zakładane przez właścicieli majątków, to jest: Dalków, Dzików, Gostyń, Grabik, Korytów, Mieszków, Śrem, Witanowice, Kurów Wielki.

V. Ochrona zabytków w gminie Gaworzyce - stan prawny

1. Rejestr zabytków

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z *Ustawy z dnia 23 lipca 2003r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury WUOZ.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz.U. z dnia 30.czerwca 2004 r.) precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania.

Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań (określonych w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*) przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje, jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich, badań architektonicznych lub badań archeologicznych; dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi; sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań; standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

- Rejestr zabytków - woj. dolnośląskie - Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzycze

Rejestr zabytków nieruchomych obejmuje 23 obiekty :

- kościoły - 4 obiekty
- cmentarze - 3 obiekty
- pałace i dwory - 7 obiekty
- parki - 5 obiektów
- kaplica grobowa obok kościoła - 1 obiekt
- wieża mieszkalna - 1 obiekt
- budynek po szkolny - 1 obiekt
- budynek folwarczny – obiekt nie istnieje).

Rejestr zabytków ruchomych obejmuje 5 zespołów, w tym :

- Gaworzycze - wyposażenie wnętrza kościoła parafialnego p.w. Św. Barbary Gaworzycach
 - wyposażenie wnętrza kościoła pomocniczego p.w. MB Różańcowej.
- Kurów Wielki - wystrój architektoniczny i wyposażenie kościoła,
 - malowidła ściennie oraz ławki w nawie kościoła parafialnego,
 - wyposażenie wnętrza kościoła .

Rejestr zabytków archeologicznych obejmuje 161 stanowisk; kolejne 4 stanowiska chronione są na mocy decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych.

Wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:

Dalków stan. 1	Gaworzycze	Grodzisko	K. Łużycka	168/8514/Arch/66	03-03-1966	Leśnictwo-Dalków
Dalków stan. 2	Gaworzycze	Grodzisko	Wczesne średniowiecze	170/85/KZA-I-27/66	03-03-1966	Leśnictwo-Dalków
Gostyń stan.1	Gaworzycze	Grodzisko	Wczesne średniowiecze	167/85/1/Arch/66	03-03-1966	Leśnictwo-Dalków
Gostyń stan. 1	Gaworzycze	Grodzisko	Wczesne średniowiecze	169/85/KZA-I-26/66	03-03-1966	Leśnictwo-Dalków

2. Gminna Ewidencja Zabytków

2.1. Gminna Ewidencja Zabytków - zabytki nieruchome

Zgodnie z art. 21. *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* "ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy".

Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomych spoczywa na wójcie gminy (art. 22 pkt 4 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*).

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Gmina Gaworzyce posiada ewidencję, która zgodnie z wymogami ma formę zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych równocześnie wojewódzką ewidencją zabytków prowadzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym; winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Z terenu gminy Gaworzyce ewidencją objęto 23 obiekty (patrz: Gminna Ewidencja Zabytków - zbiór kart adresowych przechowywanych w Urzędzie Gminy Gaworzyce).

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH GMINA GAWORZYCE

Lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru d. woj. legnickiego	Nr rejestru woj. zielono-górskiego, lub w-wskiego	Nr rejestru woj. dolnośląskiego	Data wypisu	Nr działki	Właściciel/ stan na 31.12.2004	Uwagi	Akt notarialny/ wypis z rejestru gruntów	Dokumentacja
1.	Dalków	Dwór	XVIII	307/L	157		10-09-1960		Ewa i Józef Plochta			KEB
2.	Dalków	Park	1750, 1. 30-te XIX, pocz. XX	565/L			05-05-1980		Ewa i Józef Plochta			TEP, KP
3.	Dalków	Wieża mieszkalna	Późne-średniowiecze, XVIII	639/L			28-02-1983		Dominik Łukawski		Akt notarialny z dnia 28-12-1993	KEB
4.	Gaworzyce	Kościół parafialny (pw. Św. Barbary)	XV	311/L	161		15-03-1961		Parafia Rzymskokatolicka w Gaworzykach			KEZ
5.	Gaworzyce	Kaplica grobowa obok kościoła	1794-1800	642/L			05-10-1983		Parafia Rzymskokatolicka w Gaworzykach			KEZ
6.	Gaworzyce	Kościół poewangelicki obecnie parafialny (pomocniczy pw. MB Różaniec)	XVIII/XIX	342/L	380		02-04-1963		Parafia Rzymskokatolicka w Gaworzykach			KEZ
7.	Gaworzyce	Cmentarz parafialny	Pocz. XIX	759/L			28-12-1987	458	Parafia Rzymskokatolicka w Gaworzykach			TEC
8.	Gaworzyce	Pałac	k. XVII	312/L	162		15-03-1961		Gmina Gaworzyce			KEB
9.	Gaworzyce	Budynek folwarczny (ob. nie istnieje)	XVIII	368/L	676		18-12-1963		S. Kiwacki			KEZ
10.	Gaworzyce	Park przy pałacu	1 poł. XVIII, XIX	566/L			05-05-1980		Gmina Gaworzyce			TEP, KP
11.	Kłobuczyn	Kościół (parafialny) pw. Św. Jadwigi	XV, 1695, XVIII	319/L	169		15-03-1961		Parafia Rzymskokatolicka w Kłobuczynie			KEZ
12.	Kłobuczyn	Cmentarz parafialny	XIV	760/L			28-12-1987	373	Parafia Rzymskokatolicka w Kłobuczynie			TEC
13.	Kłobuczyn	Szkoła	XVIII	320/L	170		15-03-		Foksza Czesław Głogów			

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru d. woj. legnickiego	Nr rejestru d. woj. zielonogórskiego, lub w-wskiego	Nr rejestru woj. dolnośląskiego	Data wpisu	Nr działki	Właściciel/ stan na 31.12.2004	Uwagi	Akt notarialny/ wypis z rejestru gruntów	Dokumentacja
14.	Kurów Wielki	Kościół parafialny (<i>pw. Św. Jana Chrzyciela</i>)	1497	324/L	174		15-03-1961		Parafia Rzymskokatolicka w Kurowie Wielkim			KEZ
15.	Kurów Wielki	Cmentarz parafialny	XIV	761/L			28-12-1987	136	Parafia Rzymskokatolicka w Kurowie Wielkim			TEC
16.	Mieszków 22	Dwór i spichlerz (<i>ob. dom mieszkalny</i>)	XVIII	393/L	701		18-12-1963		Współwłasność prywatna			KEB, KEB
17.	Śrem	Pałac	1820, 2 poł. XIX	710/L			26-06-1986		Stanisław Długosz, Anna Domerecka		Akt notarialny z dnia 12-03-1993	KEB
18.	Śrem	Park	1820, I. 60-te XIX	569/L			06-05-1980		Stanisław Długosz, Anna Domerecka		j.w.	TEP, KP
19.	Wierzchowice	Zespół pałacowo-folwarczny: 1. pałac, 2. budynek mieszczący oborę, spichlerz i dom 3. mieszkalny, wozownia ze stajnią, 4. spichlerz, 5. młyn 6. stodoła, 7. stodoła	1870-1885 I poł. XIX I poł. XIX 1922 1922 k. XIX k. XIX	1065/L			09-11-1998	188/16, 188/18 ob. Wierzchowice	Zbór „Centrum Ewangelii” Kościół Zielonoświątkowego w Głogowie wraz z Firma Śnieżko sp.z o.o. Wierzchowice 10		Akt notarialny z dnia 10-12-1998 Akt notarialny z dnia 15-03-2000	KEB
20.	Wierzchowice	Park	Poł. XIX, poł. XX	568/L			05-05-1980		Firma Śnieżko sp.z o.o. Wierzchowice 10			TEP, KP
21.	Wierzchowice	Karczma, ob. dom mieszkalny i sklep GS	k. XVIII	404/L	712		18-12-1963		Sudomirski, Andrzej Jaworska Janina, Grycaj Ewa			KEZ
22.	Witanowice	Zespół pałacowy: 1. pałac, 2. obora, 3. stajnia	k. XVIII 2 ćw. XX 2 ćw. XX	711/L			26-06-1986		ANR SP Wrocław			KEB KEB KEB

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru d. woj. legnickiego	Nr rejestru d. woj. zielonogórskiego lub w-wskiego	Nr rejestru woj. dolnośląskiego	Data wpisu	Nr działki	Właściciel/ stan na 31.12.2004	Uwagi	Akt notarialny/ wypis z rejestru gruntów	Dokumentacja
23.	Witanowice	Park	Pocz. XIX, k. XIX	567/L			05-05-1980		ANR SP Wrocław			TEP, KP

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

2.2. Wojewódzka ewidencja zabytków Gminy Gaworzyce.

1.	Dalków	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 1	k. XIX
2.	Dalków	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 7	1882r.
3.	Dalków	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 32	1 poł. XIX
4.	Dzików	Gaworzyce	Budynek folwarczny - obora		1881r.
5.	Dzików	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 5	2 poł. XIX
6.	Dzików	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 6	XIX, 1873r.
7.	Dzików	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 10	XIX, 1882r.
8.	Dzików	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 11	XIX, 2 poł. XIX
9.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 1	XIX, k. XIX
10.	Gaworzyce	Gaworzyce	Budynek młyna	Nr 2	XIX, k. XIX
11.	Gaworzyce	Gaworzyce	Budynek poczty	Nr 4	2 poł. XIX
12.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 6	k. XIX
13.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 7	k. XIX
14.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 8	k. XIX
15.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 9	k. XIX
16.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 15	k. XIX
17.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 24	k. XIX
18.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 25	k. XIX
19.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 41	k. XIX
20.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 50	k. XIX
21.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 54	1 poł. XIX
22.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 61	2 poł. XIX
23.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 65	k. XIX
24.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 69	XIX, XX
25.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 71	2 poł. XIX
26.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 72	2 poł. XIX
27.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 76	2 poł. XIX
28.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 86	2 poł. XIX
29.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 93	k. XIX
30.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 94	2 poł. XIX
31.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 94a	2 poł. XIX
32.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 110	k. XIX
33.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 135	ok. poł. XIX i XX
34.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 139	1 poł. XIX
35.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 151	k. XIX
36.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 154	2 poł. XIX
37.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 161	XIX, k. XIX
38.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 169	1888r.
39.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 180	2 poł. XIX
40.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 183	1887r.
41.	Gaworzyce	Gaworzyce	Budynek dworca kolejowego	Nr 184	XIX, XX
42.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 189	ok. poł. XIX
43.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom willowy, przedszkole	Nr 191	pocz. XX
44.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 194	k. XIX
45.	Gaworzyce	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 197	XIX/XX
46.	Gostyń	Gaworzyce	Zespół dworski: a) dwór b) dawna wozownia c) park podworski	b. PGR	ok. poł. XIX ok. poł. XIX
47.	Gostyń	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 11	1885r.
48.	Gostyń	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 12	k. XIX
49.	Gostyń	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 21	k. XIX
50.	Gostyń	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 23	2 poł. XIX
51.	Gostyń	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 30	
52.	Gostyń	Gaworzyce	Zespół mieszkalno - gospodarczy:		
53.			a) dom mieszkalny	Nr 31	k. XIX
54.			b) budynek gospodarczy		1865r.
55.			c) stodoła		k. XIX

56.	Grabik	Gaworzyce	Zespół dworski: a\ dwór b\ budynek gospodarczy - obora		1 poł. XIX 1 poł. XIX
57.	Grabik	Gaworzyce	Budynek szkolny		pocz. XIX
58.	Grabik	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 5	poł. XIX
59.	Grabik	Gaworzyce	Budynek mieszkalno - gospodarczy	Nr 15a	k. XIX
60.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Budynek dworca PKP		XIX
61.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 4	k. XIX
62.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 7	2 poł. XIX
63.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 20	k. XIX
64.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 21	pocz. XX
65.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 27	XIX/XX
66.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 30	poł. XIX, pocz. XX
67.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 33	2 poł. XIX
68.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Zespół mieszkalno - gospodarczy: a\ dom mieszkalny b\ budynek gospodarczy	Nr 51	XVIII, XIX 2 poł. XIX
69.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 53	2 poł. XIX
70.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 62	ok. poł. XIX
71.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 73	k. XIX
72.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 75	poł. XIX
73.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 82	k. XIX
74.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 84	XIX/XX
75.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 93	pocz. XX
76.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 104	k. XIX
77.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 116	2 poł. XIX
78.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 119	k. XIX
79.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Budynki mieszkalno - gospodarcze: a\ stodoła	Nr 124 Nr 124	1 poł. XIX ok. poł. XIX
80.	Kłobuczyn	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 128	k. XIX
81.	Korytowo	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 4	2 poł. XIX
82.	Korytowo	Gaworzyce	Zespół mieszkalno - gospodarczy: a\ dom mieszkalno - gospodarczy b\ stodoła	Nr 6	2 poł. XIX 2 poł. XIX
83.	Korytowo	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 7	1875r.
84.	Korytowo	Gaworzyce	Zespół mieszkalno - gospodarczy: a\ dom mieszkalno - gospodarczy b\ obora	Nr 9a	2 poł. XIX 2 poł. XIX
85.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 2a	2 poł. XIX
86.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 3	2 poł. XIX
87.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 4	2 poł. XIX
88.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 16	2 poł. XIX
89.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 19	k. XIX
90.	Koźlice	Gaworzyce	Zespół mieszkalno - gospodarczy a\ dom mieszkalny b\ budynek gospodarczy	Nr 20	poł. XIX XIX k. XIX
91.	Koźlice	Gaworzyce	Zajazd	Nr 20a	1 poł. XIX
92.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 25a	2 poł. XIX
93.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 25b	k. XIX
94.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 33	2 poł. XIX
95.	Koźlice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 35	1888r.
96.	Koźlice	Gaworzyce	Cmentarz parafialny		k. XIX
97.	Kurów Wielki	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 1	XIX
98.	Mieszków	Gaworzyce	Zespół mieszkalno - gospodarczy a\ budynek mieszkalny, ob. sklep b\ stodoła		2 poł. XIX 1874r.
99.	Śrem	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 4	2 poł. XIX
100.	Śrem	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 9	2 poł. XIX
101.	Śrem	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 10	2 poł. XIX

102.	Śrem	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 14	k. XIX
103.	Wierzchowice	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 4a	2 poł. XIX
104.	Wierzchowice	Gaworzyce	Dom mieszkalno - gospodarczy	Nr 7	1886r.
105.	Wierzchowice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 10	1887r.
106.	Wierzchowice	Gaworzyce	Dom mieszkalny	Nr 11	1 poł. XIX
107.	Wierzchowice	Gaworzyce	Cmentarz komunalny		poł. XIX

2.3. Gminna Ewidencja Zabytków - zabytki archeologiczne

Wykaz zabytków archeologicznych w gminie Gaworzyce sporządzony został w oparciu o materiały archiwalne zawarte w dokumentacji Archeologicznego Zdjęcia Polski (tzn. ogólnokrajowej akcji mającej na celu weryfikację istniejących oraz poszukiwanie nowych stanowisk archeologicznych) a także o dane, pochodzące z własnych badań powierzchniowych.

W gminnej ewidencji zabytków dotyczących zabytków archeologicznych znajduje się 161 stanowisk.

Zewidencjonowane obiekty można generalnie podzielić na dwa typy: płaskie — głównie pozostałości osad, cmentarzyska, znaleziska luźne oraz stanowiska posiadające tzw. własną formę krajobrazową — grodziska, inne urządzenia obronne.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru w gminie Gaworzyce

Fakty osadnicze w gminie: Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
Miejscowość DALKÓW					
68-17	47	1	OSADA OBRONNA	ŁUŻYCKA	HALSZTAT C-D
68-17	48	2	GRODZISKO		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	49	11	OSADA ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-17	50	12	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE EP.KAMIENIA
68-17	51	13	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE EP.KAMIENIA
68-17	52	14	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT
68-17	53	15	ŚLAD OSADNICTWA		LATEN
68-18	57	1	PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	OWR
68-18	58	5	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY	POMORSKA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA E PRADZIEJE HALSZTAT/LATEN
68-18	59	6	ŚLAD OSADNICTWA		OWR
68-18	60	7	ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
68-18	61	8	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	62	9	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE HALSZTAT
68-18	63	10	PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
68-18	64	2	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA E
68-18	65	3	PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
68-18	66	4	PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
68-18	67	4	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY	POMORSKA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE HALSZTAT-LATEN
68-18	68	5	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-18	69	6	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	70	7	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	71	3	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
Miejscowość GAWORZYCE					
69-17	1	44	OSADA ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE NEOLIT PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE EP.BRAZU III
69-17	2	45	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE LATEN?
68-17	3	16	PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE ŁUŻYCKA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE EP.KAMIENIA PRADZIEJE
68-17	4	17	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE PRADZIEJE EP.KAMIENIA
68-17	5	18	ŚLAD OSADNICTWA OBOZOWISKO? PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE EP.KAMIENIA WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	6	19	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-17	7	20	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE EP.KAMIENIA PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	8	21	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA NIEOKREŚLONA		PRADZIEJE EP.KAMIENIA
68-17	9	22	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA NIEOKREŚLONA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE EP.KAMIENIA
68-17	10	23	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	11	24	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE EP.KAMIENIA
68-17	12	25	OSADA OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	13	26	ŚLAD OSADNICTWA OSADA ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE EP.KAMIENIA PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-17	14	27	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-17	15	28	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
68-17	16	29	ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	EP.KAMIENIA
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		LATEN PÓŻNY-OWR
68-17	17	30	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			PUNKT OSADNICZY		OWR?
68-17	18	31	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		OWR
68-17	19	32	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		NEOLIT
68-17	20	33	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-17	21	34	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-17	22	35	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR?
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR?
68-17	23	36	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR?
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR?
68-17	24	37	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-17	25	38	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-17	26	39	PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	27	40	PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	28	41	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	29	42	OSADA?		NEOLIT
			OSADA?		NEOLIT
			OSADA?		NEOLIT
68-17	30	43	ŚLAD OSADNICTWA		OWR
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR
Miejscowość GOSTYŃ					
68-18	5	15	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-18	33	8	PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-18	34	9	ŚLAD OSADNICTWA	POMORSKA	OWR
			PUNKT OSADNICZY		HALSZTAT D-LATEN A

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
68-18	35	7	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	36	10	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE EP.BRAZU V-HALSZTAT
68-17	37	1	GRODZISKO ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VI-VII PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-17	38	2	GRODZISKO ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VI-VIII PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA E
68-17	39	3	PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY OSADA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	PRADZIEJE OWR EP.BRAZU III-HALSZTAT PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE OWR?
68-17	40	4	OSADA ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU III-HALSZTAT PRADZIEJE
68-17	41	5	OSADA ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE VII-VII OWR
68-17	42	6	OSADA	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU III-HALSZTAT
68-17	43	19	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU III-HALSZTAT
68-17	44	16	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-17	45	17	OSADA ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE OWR
68-17	46	18	NIEOKREŚLONA SKARB		OWR WCZESNE ŚREDNIOWIECZE OKOŁO X
Miejscowość GRABIK					
68-18	6	7	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE LATEN?
68-18	7	8	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	8	9	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	9	10	PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	
68-18	10	11	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA E
68-18	11	12	PUNKT OSADNICZY		PRADZIEJE
68-18	12	13	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
68-18	12	13	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA E/F

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
68-18	21	1	PUNKT OSADNICZY		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	
			ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
68-18	22	2	PUNKT OSADNICZY		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		LATEN-OWR?
68-18	23	3	ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA D-E
68-18	24	4	PUNKT OSADNICZY	POMORSKA	HALSZTAT/LATEN
68-18	25	5	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		OWR
			OSADA	POMORSKA?	HALSZTAT-LATEN?
68-18	26	6	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		PRADZIEJE
68-18	27	1	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		OWR
Miejscowość KŁOBUCZYN					
69-18	20	1	OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
69-18	21	2	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
69-18	22	3	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
69-18	23	4	GRODZISKO STOŻKOWATE?		ŚREDNIOWIECZE?
69-18	24	5	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XIV
			ŚLAD OSADNICTWA		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
69-18	25	6	OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XIV
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
69-18	26	7	OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
69-18	27	8	OSADA		PRADZIEJE
			OSADA	ŁUŻYCKA	
			ŚLAD OSADNICTWA		NEOLIT?
69-18	28	9	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA	PRZEWORSKA	OWR
			OSADA		NEOLIT?
69-18	29	10	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
Miejscowość KOŹLICE					
69-18	6	1	OSADA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	
69-18	7	2	PUNKT OSADNICZY		
69-18	8	3	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA-EP.BRAZU II

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
69-18	9	4	PUNKT OSADNICZY		
69-18	10	5	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
69-18	11	6	PUNKT OSADNICZY		
69-18	12	7	PUNKT OSADNICZY		
69-18	14	8	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
69-18	15	9	OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		PRADZIEJE
			OSADA	ŁUŻYCKA	
			OSADA		NEOLIT
69-18	16	10	OSADA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA	ŁUŻYCKA	
69-18	17	11	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
69-18	18	12	OSADA	ŁUŻYCKA	
69-18	19	13	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
69-18	37	14	ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
69-18	38	15	ŚLAD OSADNICTWA		Wczesne Średniowiecze
69-18	39	16	CMENTARZYSKO	ŁUŻYCKA	EP.BRAZU IV
Miejscowość MIESZKÓW					
68-17	31	1	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		Wczesne Średniowiecze
			ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-17	32	2	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		Wczesne Średniowiecze
			ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
68-17	33	3	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA		Wczesne Średniowiecze
			ŚLAD OSADNICTWA		OWR
68-17	34	4	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
68-17	35	5	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			ŚLAD OSADNICTWA		Wczesne Średniowiecze
68-17	36	6	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		EP.KAMIENIA
Miejscowość ŚREM					
68-18	28	2	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			OSADA	KAK?	NEOLIT
68-18	29	3	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
			PUNKT OSADNICZY		PRADZIEJE
			ŚLAD OSADNICTWA		HALSZTAT

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
68-18	30	4	PUNKT OSADNICZY		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
68-18	31	5	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE
68-18	32	6	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	128	1	SKARB		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
Miejscowość WIERZCHOWICE					
68-18	121	1	PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA	POMORSKA	HALSZTAT-LATEN NEOLIT?
68-18	122	2	PUNKT OSADNICZY		NEOLIT?
68-18	123	3	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE OWR LATEN
68-18	124	4	OSADA ŚLAD OSADNICTWA	POMORSKA	HALSZTAT-LATEN PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
Miejscowość WITANOWICE					
68-18	41	1	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA D-E PRADZIEJE
68-18	42	2	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE HALSZTAT C
68-18	43	3	PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	LATEN
68-18	44	4	ŚLAD OSADNICTWA ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	45	5	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	46	6	OSADA		OWR
68-18	47	7	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY		WCZESNE ŚREDNIOWIECZE FAZA B OWR HALSZTAT D-LATEN
68-18	48	8	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE
68-18	84	9	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY PUNKT OSADNICZY		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE WCZESNE ŚREDNIOWIECZE PRADZIEJE OWR
68-18	85	10	ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY	ŁUŻYCKA	PRADZIEJE

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	funkcja	kultura	chronologia
68-18	87	11	PUNKT OSADNICZY	KAK	NEOLIT
68-18	88	12	PUNKT OSADNICZY		EP.BRAZU III
68-18	89	13	OSADA		LATEN
			ŚLAD OSADNICTWA PUNKT OSADNICZY		LATEN PÓŹNY HALSZTAT-LATEN
					<i>Razem faktów osadniczych: 288</i>

3. System ochrony krajobrazu kulturowego gminy w dokumentach prawa miejscowego

Na terenie gminy Gaworzyce wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej. Strefa „A” obejmuje zabytkowe zespoły parkowo-pałacowe, zabytkowe cmentarze, kościoły, kaplice grobową, wieżę mieszkalną w Dalkowie, szkołę w Kłobuczynie oraz karczmę, ob. dom mieszkalny i sklep GS w Wierzchowicach. Są to obiekty wpisane do Wojewódzkiego rejestru zabytków. Strefa „B” obejmuje zespoły osadnicze o historycznym charakterze zabudowy na terenie gminy. Strefa „OW” obszarowo jest tożsama ze strefą „B” obejmując te same miejscowości, charakteryzujące się wczesnym datowaniem założenia. W pobliżu miejscowości Gostyń zlokalizowane jest grodzisko objęte strefą ochronną „W”. Ponadto na terenie gminy zlokalizowanych jest wiele stanowisk archeologicznych.

23 najcenniejsze obiekty architektury zostały wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków. Jest to 6 zespołów, w tym, 5 zespołów pałacowo-parkowych zlokalizowanych w Dalkowie, Gaworzycach, Mieszkowie, Śremie, Wierzchowicach i Witanowicach.

Są to również obiekty architektury sakralnej takie jak: dwa kościoły w Gaworzycach, Kłobuczynie, Kurowie Wielkim, kaplica grobowa – mauzoleum w Gaworzycach oraz cmentarze we wsiach Gaworzyce, Grabik, Kłobuczyn i Kurów Wielki.

Ponadto na obszarze gminy znajduje się 105 obiektów o walorach kulturowych, wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Na terenie gminy zarejestrowano 161 stanowisk archeologicznych, z których 4 wpisano do rejestru konserwatora zabytków.

W obszarze występowania stref ochrony konserwatorskiej obowiązują następujące ustalenia:

Strefa „A” - ścisłej ochrony konserwatorskiej obszaru bardzo ważnego pod względem historycznym i kulturalnym. Obejmuje obszary, na których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Wszelkie zmiany i zamierzenia inwestycyjne na tym obszarze powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i wymagają uzyskania pozwolenia. Na terenie gminy znajdują się cztery zabytkowe kościoły tj.: Gaworzyce – kościół p.w. św. Barbary i p.w. Matki Boskiej Różańcowej, Kłobuczyn – kościół p.w. św. Jadwigi, Kurów Wielki – p.w. św. Jana Chrzciciela. Ponadto obok kościoła św. Barbary w Gaworzycach znajduje się kaplica grobowa rodziny von Tschammer. Należy jeszcze wymienić pięć zespołów pałacowo-parkowych w miejscowościach: Dalków, Gaworzyce, Śrem, Wierzchowice, Witanowice oraz cmentarze we wsiach Gaworzyce, Grabik, Kłobuczyn i Kurów Wielki.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

Strefa „B” -strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej. W strefie tej obowiązuje zachowanie historycznego układu przestrzennego, rewaloryzacja i modernizacja obiektów o wartościach kulturowych , docelowe usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonijnych, konieczność dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej oraz historycznych form zabudowy , wymóg konsultowania i uzyskania każdorazowo opinii WKZ dla wszelkich działań inwestycyjnych .

Strefa „W” -pełnej ochrony architektoniczno -konserwatorskiej, wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną i inną . W strefie obowiązuje uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynań inżynierskich, budowlanych i innych przez służbę ochrony zabytków oraz każdorazowe występowanie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie i opinie przed podjęciem decyzji o jakiegokolwiek działalności.

W przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym granicami strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych obowiązuje przeprowadzenie badań ratunkowych na koszt Inwestora, wyprzedzających proces przygotowania inwestycji.

Ustala się obowiązek w trakcie prowadzenia prac ziemnych, na koszt własny inwestora, zapewnienia nadzoru archeologicznego.

Na tego typu prace należy uzyskać pisemne pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Strefa”OW”- obserwacji archeologicznej obejmuje tereny o wczesnej metryce historycznej . Wszelkie inwestycje i prace ziemne na obszarze strefy należy uzgadniać co do sposobu ich realizacji z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym granicami strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych obowiązuje przeprowadzenie badań ratunkowych na koszt Inwestora , wyprzedzających proces przygotowania inwestycji. Ustala się obowiązek w trakcie prowadzenia prac ziemnych, na koszt własny inwestora, zapewnienia nadzoru archeologicznego . Na tego typu prace należy uzyskać pisemne pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

VI. Ocena szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Gaworzyce

W Planie Rozwoju Lokalnego ujęte zostały najważniejsze zadania, polegające na rozpoznaniu mocnych i słabych stron gminy oraz jej szans i zagrożeń.

Jako słabości uznano wysoki stopień bezrobocia i obniżoną atrakcyjność inwestycyjną. W sferze uwarunkowań zewnętrznych mających wpływ na rozwój gminy określono szanse oraz zagrożenia. . Jako najistotniejsze zagrożenia uznano: dalszy wzrost bezrobocia, wzrost przestępczości, kryzys finansów publicznych.

Biorąc pod uwagę specyfikę gminy i szanse jej rozwoju można wskazać następujące czynniki zewnętrzne, mające wpływ na jej dziedzictwo kulturowe:

- zagrożenia:
 - zagrożenia zwłaszcza ze strony przemysłu dla środowiska naturalnego, którego jakość warunkuje stan krajobrazu kulturowego;
 - niekontrolowana akcja inwestycyjna (w tym budownictwo mieszkalne na obszarach nie związanych z historycznie ukształtowaną siecią osadniczą), w której interes indywidualny przedkładany jest ponad dobro i wartości ogólne;

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzyce

- niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony i rewaloryzacji zabytków;
- kryzys finansów publicznych.
- szanse:
 - finansowanie ze środków gminnych prac konserwatorskich przy obiektach sakralnych;
 - udział funduszy prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków;
 - finansowanie prac archeologicznych z programu budowy autostrad;
 - możliwości pozyskiwania środków na ochronę zabytków z funduszy strukturalnych UE;
 - uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym;
 - uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach prorozwojowych gminy.

VII. Założenia programowe

1. Główne cele polityki gminnej związanej z ochroną zabytków

- Planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków
- Racjonalne wykorzystanie gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne
- Uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju gminy
- Powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy
- Integracja ochrony dziedzictwa kulturowego (krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego), przyrodniczego i krajobrazu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury.
- Wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych
- Powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania
- Wspieranie starań właścicieli zabytkowych obiektów sakralnych o ich właściwe zabezpieczenie .
- Priorytetem działań na rzecz opieki i ochrony zabytków będzie konserwacja i restauracja pałacu i parku w Gaworzycach.

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzycze

2. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

W 2006 roku zostały wykonane prace konserwatorskie na obiekcie pałacu w Gaworzycach będącego własnością gminy polegające na zabezpieczeniu dachu przed dalszą dewastacją.

Ponadto w latach 2005- 2007 przeprowadzone zostały remonty obiektów sakralnych, które przedstawiają się następująco:

Lp.	Nazwa obiektu	Wykonane prace	Pochodzenie środków	Kwota w złotych	Rok wykonania prac
1.	Remont kościoła pw. św. Barbary w Gaworzycach	Remont wieży kościoła (Segment A)	Zarząd Województwa Dolnośląskiego Środki własne parafian	15.000,00	2006
		(Segment B i D)	Fundusz na Rzecz Rozwoju Wsi „Polska Wieś 2000” Warszawa	15.880,03	2006
			Środki własne parafii i ofiary wiernych	25.000,00	
		(Segment C)	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji - Fundusz Kościelny	25.000,00	2007
		Elewacja kościoła	Zarząd Województwa Dolnośląskiego Środki własne parafii oraz ofiary wiernych	1.500,00	2007
			33.080,24		
2.	Remont kościoła pw. Matki Boskiej Różańcowej w Gaworzycach	Remont dachu	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji z Funduszu Kościelnego w Warszawie	30.000,00	2007
3.	Remont kościoła pw. św.	Remont	Zarząd	23.000,00	2006

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzycy

	Jadwigi Śląskiej w Kłobuczynie	dachu (Segment A i B) Segment D	Województwa Dolnośląskiego Ofiary parafian Fundacja na Rzecz Rozwoju Wsi - "Polska Wieś 2000" w Warszawie Środki własne parafii i ofiary wiernych	14.838,35 10.000,00	2007
		Segment C	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji z Funduszu Kościelnego w Warszawie	6.000,00 20.000,00	2007
4.	Remont Mauzoleum - kaplica grobowa rodziny von Tschammer w Gaworzycach	Remont dachu kaplicy grobowej	KGHM Polska Miedź S.A. Zarząd Województwa Dolnośląskiego Środki własne parafii	25.000,00 50.000,00 27.000,00	2007

Przy sprzedaży obiektów zabytkowych należących do gminy stosuje się dozwolone prawem zniżki.

W roku 2007 na remont dachu pałacu w Gaworzycach przeznaczono kwotę 480.447,85zł, z czego kwotę 240 000,00 zł otrzymaliśmy od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Natomiast w roku 2008 wydatkowano środki finansowe w kwocie 32.330,00zł z przeznaczeniem na remont dachu. Pozostałą kwotę to jest 227.970,00 zł zabezpieczono w budżecie, która przeznaczona będzie na :

- nadzór autorski,
- program funkcjonalny,
- montaż stolarki okiennej i drzwiowej.

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach zabytkowych reguluje *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. (Dz. U. z 2005 r. Nr 112, poz. 940).*

Istnieje możliwość dofinansowania zadań z zakresu ochrony zabytków m.in. z budżetu państwa. Wsparcie finansowe pochodzi ze środków:

- Ministerstwa Kultury;
- Wojewody Dolnośląskiego, będących w dyspozycji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

Program opieki nad zabytkami gminy Gaworzycy

- Budżetu województwa dolnośląskiego i jednostek samorządu terytorialnego;
- Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nie obejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów);
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla zabytkowych założeń zielonych).

3. Działania związane z ochroną zabytków leżących na terenie gminy Gaworzycy

1. Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z *Gminnym programem ochrony zabytków Gminy Gaworzycy na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*.

2. Podjęcie działań w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie gminy: przygotowanie udostępnionej między innymi na oficjalnej stronie internetowej gminy oferty inwestycyjnej.

- kompleksowe i wariantowe określenia proponowanych funkcji użytkowych dla obiektów zabytkowych (zwłaszcza będących w gestii samorządu) jako ofert inwestycyjnych.

3. Prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenie gminnych parków i cmentarzy oraz przy alejach.

4. Przygotowanie oferty prac sezonowych dla bezrobotnych mieszkańców gminy przy bieżących pracach pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających prowadzonych na terenie zabytkowych założeń zielonych, będących własnością gminną.

5. Wykonanie ścieżek edukacyjnych w parku zabytkowym w Gaworzycach..

4. Działania informacyjne, popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego.

Planowane działania:

1. Udostępnienie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Gminy.

2. Wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią gminy oraz ochroną dóbr kultury.

3. Dofinansowanie szkolnych konkursów wiedzy o zabytkach gminy oraz wycieczek szkolnych, których celem jest poznawanie zabytków gminy.

4. Zamieszczenie na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Gminy informacji dotyczących historii poszczególnych miejscowości.

5. Zachęty dla szkół do zwracania szczególnej uwagi na znaleziska archeologiczne przez uczniów.

6. Uczestnictwo Urzędu Gminy oraz właścicieli Zabytków z terenu gminy w obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa.

5.Ochrona krajobrazu kulturowego

Planowane działania w zakresie planowania przestrzennego oraz gospodarce nieruchomościami:

1. Nie dopuszczanie do wyłączenia poza granice administracyjne gminy fragmentów historycznie wykształconych siedlisk.
2. Zapobieganie rozproszeniu osadnictwa i ochrona historycznie ukształtowanych układów osadniczych wraz z koloniami.
3. Wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk.
4. Wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarze historycznych siedlisk.
5. Ochrona historycznie ukształtowanego układu przestrzennego miejscowości i relacji pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy.
6. Nie dopuszczanie do rozdrabniania własności historycznej.
7. Utrzymanie cech budownictwa regionalnego w nowoprojektowanej architekturze.
8. Interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej).
9. Przeciwdziałanie niszczeniu stanowisk archeologicznych – przestrzeganie konieczności wymagania przy wydawaniu zezwoleń na budowę opinii bądź zezwoleń WKZ.
10. Podejmowanie działań mających na celu ochronę, zachowanie i rewaloryzację stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej (grodziska, kurhany, pozostałości siedzib i urządzeń obronnych).
11. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.